

NEWSLETTER

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Václav Klaus: Vedme debatu o inflaci zodpovědně

Ladislav Jaki: Energetická kocovina

Otázka IVK: Je inflace odstranitelná?

Václav Klaus: Čtvrt roku ukrajinské války

Jiří Weigl: Jak z ukrajinské pasti

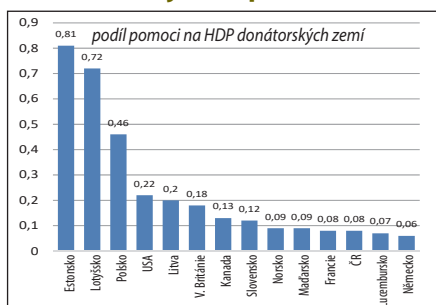
Ivo Strejček: Americkým problémem je Čína

Filip Šebesta: Nová a stará Evropa

Václav Klaus: Nenapovídá naše dnešní politická a ekonomická situace něco důležitého o podstatě komunismu?

ČERVNOVÝ GRAF IVK

Ukrajinská pomoc

Pozn.: Finanční, humanitární a vojenská pomoc jako podíl na HDP jednotlivých zemí (od 4. 1. do 10. 5. 2022)

Pramen: Kiel Institute for the World Economy, 2022

Institut Václava Klause o.p.s.

Šárecká 15/29
160 00 Praha 6

e-mail: office@institutvk.cz
www.institutvk.cz

IVK – Newsletter
Institutu Václava Klause
Registrace MK ČR E 11024
Periodicita: měsíčník
Datum vydání: 13. 6. 2022

Vedme debatu o inflaci zodpovědně. Je to vážná věc

Václav Klaus

S obdivem sleduji, kolik je v naší zemi jednou expertů na téma inflace. Když jsem s tímto tématem v šedesátých letech začal, byl jsem prakticky jediný, kdo o inflaci rozsáhleji psal. Ve své disertaci jsem měl kapitoly č. 3 „Inflace poptávková“ a č. 4 „Nabídková (neboli nákladová) inflace“. Část debaty se sice trochu posunula, ale podstata argumentace zůstává naprosto stejná.

Ekonomové se dělí na friedmanovce, kteří vědí, že je inflace vždy a všude měnovým fenoménem (ať jsou konkrétní inflační impulsy jakékoli) a na ty, kteří roli peněz podceňují.

Ekonomové se dělí na friedmanovce, kteří vědí, že je inflace vždy a všude měnovým fenoménem (ať jsou konkrétní inflační impulsy jakékoli) a na ty, kteří roli peněz podceňují a kteří si všímají jednotlivých „zádrhelů“ na nabídkové straně – špatné počasí a z toho plynoucí neúroda, dílčí výpadky nabídky na jednotlivých trzích (ropný šok), válka, která přeruší výrobu či mezinárodní obchod (viz chybějící čipy), rozsáhlé stávky a nepřiměřené mzdové požadavky odborů, což bylo velké téma mých 60. let, kartelové dohody dominantních výrobců, atd. To je přesně to, co neekonomové a jednotlivé subjekty na mikroúrovni – spotřebitelé, investoři, šéfové firem a jejich tiskoví mluvčí – dobře vidí. K tomu nemusí studovat ekonomii.

Tato druhá, vysoce heterogenní skupina nemá svého Milтона Friedmana. Těžko hledám v ekonomické obci ve světě nějakou zastřešující osobnost stejné úrovně. Žádný nápad nemám. Když však čtu v Týdeníku Echo č. 20/2022 článek Jana Švejnarů „Recese, inflace a nezaměstnanost“, mohl by to být on. Ale nemá k tomu potřebnou reputaci. Když jsem teď přepisoval název tohoto jeho článku, uvědomil jsem si, že už

samotný název prozrazuje vše. My řešíme problém inflace, která má u nás nejvyšší polistopadovou hodnotu (když za standardní inflaci nepovažujeme liberalizaci cen v lednu 1991 způsobený návrat cen do patřičných rovin po téměř půl století komunistických hrátek s cenami), zatímco on začíná slovem recese. Téměř neuvěřitelné.

Ve Švejnarově článku chybí slovo peníze, chybí tam ekonomický pojem excess demand, přebytečná poptávka, není tam zmíněno, že ceny rostou, když je moc peněz a málo zboží.

Ve Švejnarově článku chybí slovo peníze, chybí tam ekonomický pojem excess demand, přebytečná poptávka, není tam zmíněno, že ceny rostou, když je moc pe-

EDITORIAL

Červnový Newsletter je obsahově poměrně pestrý, ale zcela logicky z něj vyčnívají dvě témata, dva klíčové fenomény dnešních dní. Tím jedním je dvouciferná inflace a druhým válka na Ukrajině. Debatu o inflaci začínáme úvodním polemickým textem Václava Klause. Reaguje v něm na poněkud nestandardní pohled na příčiny a důsledky dnešní inflace od Jana Švejnarů.

„Ekonomové se dělí na friedmanovce, kteří vědí, že je inflace vždy a všude měnovým fenoménem (ať jsou konkrétní inflační impulsy jakékoli) a na ty, kteří roli peněz podceňují a kteří si všímají jednotlivých „zádrhelů“ na nabídkové straně,“ říká Václav Klaus a dodává, že „to je přesně to, co neekonomové a jednotlivé subjekty na mikroúrovni – spotřebitelé, investoři, šéfové firem a jejich tiskoví mluvčí – dobře vidí. K tomu nemusí studovat ekonomii.“

Tato polemika o inflaci je implicitní odpovědí na anketní otázku tohoto čísla. Ptáme se v ní ekonomů a bývalých i současných členů bankovní rady na to, zda je při rozmařilé rozpočtové politice vlády i opozice inflace vůbec odstranitelná? „Z pohledu centrální banky je inflace odstranitelná vždy,“ říká vicegu-

(Pokračování ze strany 1)

vernér Marek Mora, shoduje se v tom se svým předchůdcem ve funkci Mojmírem Hamplem, který k tomu dodává: „Centrální banku nemáme proto, aby byla populární, ale aby zajistila, že jako uživatelé peněz nebudeme muset inflaci řešit. Toť její ústavní mandát. Tečka.“

Reflexi čtvrt roku od počátku války na Ukrajině přinášíme sérií několika textů na toto téma. Vyčnívá nad nimi kissingerovský komentář Jiřího Weigla plédující za realistický přístup k zahraniční politice. Ivo Strejček upozorňuje na to, že skutečným vyzyvatelem USA je a bude v následujících letech Čína, nikoli Rusko. Autor těchto řádek si pak všímá nového rozdělení Evropy v souvislosti s Ukrajinou na starou a novou, přičemž více rozumu spatřuje dnes paradoxně v té staré. Nikoli mezi těmi, kdo by nejraději nadšeně táhli na Moskvu a nepožadují nic menšího než bezpodmínečnou kapitulaci. Energetické hledisko pak doplňuje svou glosou Ladislav Jakl.

V závěru si můžete přečíst analytický esej Václava Kause o podobnosti dnešní západní reality a reality pozdního komunismu. „Přestaňte diskusi trivializovat. Komunistický politický a ekonomický systém je tomu našemu bližší, než si troufáme přiznat,“ uzavírá autor.

Filip Šebesta

něž a málo zboží. Autor ve svém článku (stejně jako ve svém rozhovoru ve stejném časopise 21. dubna 2022) odmítá zvyšování

úrokových sazeb. Výslovně říká, že je „agresivní zvyšování úrokových sazeb jedním z pravděpodobných vysvětlení rychlého růstu jádrové inflace“ (str. 38), což snad nemůže myslet vážně. Kdyby říkal, že je zvyšování úrokových sazeb, ač se zvyšují pouze nominální nikoli reálné úrokové sazby (reálné úrokové sazby jsou u nás pořád záporné) možným vysvětlením – zatím neexistující – recese, mohli bychom o tom snad alespoň uvažovat. O vztahu k inflaci nikoli.

V New Yorku žijící ekonom nás opakovaně uráží. „Ve vyspělých ekonomikách existuje podstatná ekonomická gramotnost“ (str. 37), přemýšlím, jakým svým překladem z angličtiny došel v češtině ke slovu podstatná, ale o to tolik nejde. Urážlivé je zejména to, že v ekonomikách jako je naše „neexistuje ekonomická gramotnost“, ač jsme si mnozí – na rozdíl od něho svého Friedmana a standardní ekonomii – dobře přečetli. Horší je, že říká, že nejsme schopni pochopit „signály centrální banky“ a důsledkem toho je to, že je „zvyšování úrokových sazeb centrální bankou spíše signál firmám a obyvatelstvu, že se blíží vlna inflace“ (tamtéž). K tomu se dá říci jediné „no comment“.

Absence makroekonomického uvažování je varovná. Ekonomové, i zastánci konceptu „nákladové inflace“, vědí, že žádná nákladová inflace bez nadbytečné agregátní poptávky nemůže nastat. Že firmy mohou zvyšovat ceny (a mzdy) jen tehdy, když je pro to na trhu prostor. Jan Švejnar mluví o informační nejistotě (která určitě existuje vždy a v dnešní turbulentní době

zvláště), ale dnešní informační nejistotě připisuje i to, že „se podniky snaží zvýšit ceny víc“ (str. 38), než by tak činily bez informační nejistoty. To je uvažování velmi zvláštní.

Na str. 37 říká, že jsou u nás mzdy stále ještě jen na 30-50 % mezd v Německu a Rakousku. Ekonom, i když ne makroekonom, Švejnar by měl říci, zda porovnává na základě běžného měnového kursu nebo pomocí parity kupní síly. Že se za naše mzdy dá koupit jen 30 % toho, co v Německu, je samozřejmě nesmysl. To je propagandistický politický výrok.

Ekonomové, i zastánci konceptu „nákladové inflace“, vědí, že žádná nákladová inflace bez nadbytečné agregátní poptávky nemůže nastat.

Snad ještě jedno téma. Naše nejnižší míra nezaměstnanosti v Evropské unii není podle Jana Švejnara projevem napětí na trhu práce (on mluví o „přehřátém“ trhu práce), ale důsledkem toho, že „by podniky rády měly víc zaměstnanců za poměrně nízké mzdy“ (str. 38). Právě toto způsobuje extrémně nízkou míru nezaměstnanosti? Asi ano, neboť „nedostatek pracovních sil je výsledkem chování firem za účelem maximalizace zisku“ (str. 38). Pro katedrového socialistu Švejnara jsou nízké mzdy dělníků důsledkem maximalizace zisku? Asi jsme ten kapitalismus radši neměli u nás zavádět.

Publikováno na Echo24
31. 5. 2022

Energetická kocovina

Co je moc, to je moc. I otrlého čtenáře musela ohromit kombinace titulků včerejších Lidových novin. Na jedné straně čteme „Energie opět zdraží. Rekordně“. A hned naproti stojí „Válka by měla Green Deal urychlit“.

Boj s podnebím ničí prosperitu, sociální poměry lidí a zdražuje úplně vše.

Ceny všech energií rostou už léta. A tenthle růst se poslední dobou urychluje. Proč? Protože řešíme, zda by nemělo být na Zeměkouli za sto let o dva stupně chladněji. Boj s podnebím ničí prosperitu, sociální poměry lidí a zdražuje úplně vše. Postupně, trvale, ale i ve skocích.

Jeden z největších skoků nastal loni v druhé polovině roku. Sečetl se efekt nižšího počtu slunečných dnů s efektem nižšího počtu dnů větrných, dopad zavření ně-

meckých jaderných elektráren, raketově vzrostla cena emisních povolenek, jistého výpalného za to, že si ještě někdo dovolí užívat jinak spolehlivé a rentabilní fosilní zdroje. To vše se promítlo do takového růstu cen energií, jaký tu nebyl od roku 1973.

Na podzim nastala vlna krachu energetických společností, které nebyly schopny dostát závazkům plynoucích ze smluvně příslibených dlouhodobých zákaznických cen. Zvýšené ceny elektřiny se okamžitě přelily do cen ostatních energií a nakonec do všech dalších cen, a tak přispěly k loni roztočené inflaci.

Jenže někdo tu spoléhá na naši krátkou paměť, takže nám dnes obhájci kroků, vedoucích k drahotě, tvrdí, že za nárůst cen energií může ruská válka na Ukrajině. Jenže ta (narozdíl od sankcí) zatím žádný přírůstek do cen energií nezaznamenala, zatímco pochod bojovníků s podnebím nejen nezpomaluje, ale naopak zrychluje.

Z hlavního viníka drahoty, jímž je sen šílených aktivistů – bojovníků s podnebím, tak lze bez uzardění udělat naopak lék na drahotu a také prý na energetickou bezpečnost. A paseka, kterou nadělal právě Green Deal, se má dávat dopořádku právě Green Dealem.

Paseka, kterou nadělal právě Green Deal, se má dávat dopořádku právě Green Dealem.

Možná u závislých alkoholiků platí rčení „čím ses včera zkalil, tím se dnes naprav“. I u nich to však funguje jen na chvíli, dlouhodobě je tahle metoda cestou do pekla. U energetické politiky je však napravování škod politikou, která přitom tyto škody sama způsobila, cestou do pekla přímou, bez úlevy, bez zastávky.

Ladislav Jakl
26. 5. 2022

OTÁZKA IVK

Je inflace odstranitelná při rozmařilé rozpočtové politice vlády a při nezodpovědném tlaku opozice na ještě větší rozmařilost?

Jiří Weigl
výkonný ředitel IVK

Domnívám se, že v dnešní politické konstelaci u nás i v západním světě je inflace velmi obtížně odstranitelná. Permanentní volební kampaň a populistický charakter současné podoby politické demokracie vylučují odpovědnou hospodářskou politiku a prosaditelnost nepopulárních opatření. Enormní zadlužení vlád a v mnoha zemích i domácností vytváří tlak na trvale expanzivní měnovou politiku a tiskění peněz. Dlužníci na inflaci vydělávají a dnes žijeme v éře dluhů. Takže reálný zájem na rychlém potlačení inflace u rozhodujících tvůrců hospodářské politiky postrádám. V českém případě mé pochybnosti plynou z hluboce zakořeněné tradice procyklické měnové politiky, která se na akumulování inflačních tlaků v české ekonomice velmi podepsala. Nebezpečí stagflace, tj. výraznému poklesu růstu při vysoké inflaci považuji u nás za velmi reálnou.

Marek Mora
viceguvernér ČNB

Z pohledu centrální banky je inflace odstranitelná vždy. Je to jen otázka nákladů, tzn. jak moc musí centrální banka vysokými úrokovými sazbami znepříjemnit život občanům, podnikatelům a vládě. I když je boj s inflací primárně v rukou centrální banky, může jí vláda svou zodpovědnou fiskální politikou výrazně pomoci. Naše vláda na jednu stranu tuto snahu vyvíjí, zejména v reakci na zrychlené tempo zadlužování v důsledku boje s covidem. Na druhou stranu čelí tlaku, aby s vysokou inflací „bojovala“ různými kompenzacemi či regulací cen. Navíc se potýká s nečekanými výdaji v důsledku války na Ukrajině.

Často se mluví o dovezené inflaci, ve formě rostoucích cen energií, surovin a materiálů. Já bych to spíše nazval vnějším nabídkovým šokem. Ale i ten umí naše centrální banka tlumit. Zvyšováním úrokových sazeb jednak posiluje kurz koruny, čímž se tlumí růst dovozních cen, a jednak tím utvrzuje ekonomické aktéry, že se skutečně jedná

o jednorázový šok, čímž brání jeho přelítí do dlouhodobější inflace. Jelikož je ale inflace celosvětový fenomén a svět jako celek si ji samozřejmě nedovezl, bylo by dobré začít nápravu u zdroje. Tj. aby ke zpřísnování rozpočtové a měnové politiky přistoupily vlády a centrální banky velkých světových ekonomik.

Mojmír Hampel
bývalý viceguvernér ČNB,
člen Národní rozpočtové
rady

Ano, samozřejmě je odstranitelná. Inflace je nominální veličina, její výše je otázkou volby, nikoli jakési zdánlivé předurčenosti. Inflace tedy je a má být pod kontrolou centrální banky. Je to jen otázka rozhodnutí, vůle, odvahy a správné volby nástrojů centrální banky. A pokud jiné politiky „foukají“ proti jejímu úsilí o stabilizaci, musí být centrální banka jen o to přísnější a radikálnější. Stačí jen vyhrnout rukávy a do práce. Centrální banku nemáme proto, aby byla populární, ale aby zajistila, že jako uživatelé peněz nebudeme muset inflaci řešit. Toť její ústavní mandát. Tečka.

Kamil Janáček
bývalý člen bankovní
rady ČNB

Odpověď na anketní otázku nejdříve vyžaduje říci, co je třeba udělat pro snížení proinflačního vlivu deficitu státního rozpočtu – a poté, zda je toho současná vláda schopna. Nutné je nejen stabilizovat deficit státního rozpočtu na plánované výši, ale postupně jen snižovat. Cesty jsou známe.

1) Současná vysoká inflace zasahuje všechny občany ČR, nicméně diferencovaně. Stát nemůže plošně pomáhat všem, ale cíleně se zaměřit na skupiny, které jsou ohroženy nejvíce, a to systémově, nikoli ad-hoc akcemi, z nichž některé jsou dosti zmatené. V ČR od první poloviny 90. let existuje standardní systém státní podpory a pomoci. Velice rychlými změnami jeho parametrů lze účinně pomoci všem nejvíce inflací trpícím skupinám. Vláda musí jasně říci, že bez obrátu veřejných financí nelze pomoci všem.

2) Vláda by měla rychle a razantně snížit stále bobtnající výdaje na ústřední aparát

státní správy – ministerstva a další ústřední orgány. Pro ilustraci: v první české vládě Václava Klause pouze dvě ministerstva měla čtyři náměstky – MF a MPSV. Ostatní měla tři či dva. Dnes není ministerstvo, mající méně než sedm náměstků (plus jednoho státního tajemníka). To znamená personální výdaje (plus sociální a zdravotní pojištění) na sekretariát, řidiče a služební auto. Roční výdaj za tento „luxus“ přijde rozpočet na téměř jednu miliardu korun, třikrát více než před 30 lety. Úřad předsednictva vlády kdysi měl 290 pracovníků, nyní 2,5krát více – při stejném rozsahu agendy. Je nutné snižovat (i přirozenou cestou, za odcházející nepřijímat nové pracovníky) a racionalizovat agendy. Dále je nutné citelně omezit personál přebujelých organizací státní správy a některé z nich zrušit. Též je nutné přestat dotovat tzv. politické neziskové organizace a financovat pouze ty, které se věnují charitativní činnosti. Všechna tato opatření by přinesla rychle úsporu v řádu více desítek miliard korun.

3) Je nezbytné tvrdě žádat na orgánech EU pomoc při financování ukrajinských běženců, kterým již ČR vydala více než 360 tisíc víz. V roce 2015 EU Řecku velkoryse dotovala nápor imigrantů (ve stejné výši jako máme my dnes) ze Středního východu – dosavadní pomoc ve výši cca 600 milionů Kč je výsměchem.

Je vláda Petra Fialy schopna realizovat tyto kroky? Za první, ve vztahu k EU je česká politika natolik submisivní, že by bylo heroickou abstrakcí žádat od P. Fialy tvrdý vyjednávací postup v Bruselu. Za druhé, splepenec vládní pětikoalice má velmi heterogenní zájmy a bude čelit brzy komunálním, krajským a senátním volbám. Tudíž lze očekávat pouze populistické a nesystémové kroky, cílené na volby.

Odpověď tedy zní, že z důvodů chování současné vlády i stanovisek opozice bude dále inflační tlak státního rozpočtu pokračovat. Musíme doufat, že ČNB ve svém tažení proti inflaci bude dále pokračovat, přestože zůstane osamocena.

Markéta Šichtařová
ekonomka Next Finance

Inflace je systémový jev, který nelze ztotožňovat s jakýmsi „zdražováním“ či „drahotou“

jak se dnes běžně uvádí. „Drahota“ je výraz, který podsouvá individuální, svévolné rozhodnutí některých konkrétních obchodníků, kteří se z ničeho nic rozhodnou zdražit své služby. Dnes jsme ale v situaci zcela jiné – v situaci, kdy obchodníci nemají na výběr. V situaci, kdy dochází k víceméně – technicky vzato – k přečíslení všech cen novou účetní jednotkou. Podobný objem zboží a služeb se rozpočítává mezi větší objem zúčtovacích jednotek – korun. Tady jde o systémový, makroekonomický jev daný tím, že v oběhu je moc peněz.

Odtud také automaticky plyne, že snížit inflaci (neplést si se snížením cenové hladiny!) lze jen při zastavení nebo zásadním zbrzdění tempa růstu objemu peněz v oběhu. A to zase lze docílit jen a pouze takovou rozpočtovou politikou, která bude v lepším případě přebyteková, v horším případě alespoň bude produkovat vyrovnaný rozpočet. Jakmile vláda produkuje deficitní rozpočet, byť třeba v „dobře myšlené“ snaze pomoci lidem při inflaci, inflaci tím neustále vyrábí a pohání. Snaha vlády je tak zcela kontraproduktivní. A nejmudnější na tom je, že si to nejspíš vláda ani neuvědomuje, což svědčí o nízkém vzdělání a současně vysokém egu lidí, kteří rozhodují o zásadních otázkách směřování společnosti.

Petr Sklenář

hlavní ekonom J&T Banky

Hospodářská politika v širším smyslu má dvě základní složky: měnovou a rozpočtovou politiku. Ta první, kterou provádí obvykle centrální banka, je zodpovědná za měnový vývoj, tedy i vývoj inflace. Slavný ekonom Milton Friedman opakovaně ukazoval, že vysokou inflaci nejde zkrátit jinak než měnovou restrikcí. Teoreticky efektivitu měnové restrikce může podpořit vláda svojí restrikcí ve fiskální politice. Pokud

v praxi ovšem vláda pokračuje v rozpočtově neukázněné politice, tak to jen vytváří tlak na ČNB, aby v monetární restrikci šla dál, než by šla při utaženější rozpočtové politice.

Na míru monetární restrikce se můžeme dívat z hlediska rozsahu a času, tj. nejen sledovat výši úrokových sazeb, ale také dobu, po kterou zvýšené úrokové sazby v ekonomice zůstávají. Lapidárně řečeno, vyšší schodek státního rozpočtu znamená, že ČNB bude muset víc zvýšit sazby a držet je déle vysoko, aby zkontrolovala inflaci, za kterou je primárně zodpovědná centrální banka. Pokud si někdo bude v příštím roce ztěžovat na přehnanou restrikci ze strany ČNB, bude dobré si připomenout všechny diskuse z letošního léta o „nemožnosti“ snižovat deficit. Jak by řekl Milton Friedman, žádný oběd zadarmo tady není.

Dominik Stroukal

hlavní ekonom

Platební instituce Roger

Jednoduché rozdělení inflace na poptávkovou a nákladovou nám nyní příliš neposlouží. Poptávkovou krotíme brzy rekordními sazbami, nákladová je ale spíše matoucí, protože náklady nerostou ani tak klesající nabídkou, jako převisem poptávky. Ale ať už si o rozdělení těchto dvou sil myslíte cokoliv, hlavní boj nyní vedeme s třetím zdrojem inflace, tedy s inflačními očekáváními.

A tam centrální banka jako stále nezávislá instituce bojuje všemi silami, zatímco ji do toho vláda trochu hází ony symbolické vidle. Její pozice je nezávadivě hodná, protože si volí mezi dvěma zly. Pokud by nebyla alespoň trochu rozmařilá, zametala by cestu populistům, kteří rozmařilost slibují. Technická recese v druhé polovině roku a rostoucí nezaměstnanost naše inflační očekávání můžou trochu shodit, ale chleba se bude lámat v příštím roce, kdy

začnou naskakovat do spotřeby extrémní ceny elektřiny a plynu a nejenže nám to zvýší inflaci, ale bohužel zase znovu i inflační očekávání. A v té době začne skutečný boj s inflací. Klesající inflace letos naše očekávání ochladí, ale v příštím roce to může vyvolat obrovskou nedůvěru v to, že s inflací dovedeme něco udělat. Z toho jde strach.

Martin Slaný

hlavní ekonom DRFG

Není, resp. je odstranitelná pouze za cenu dramaticky vysokých a dlouhou dobu na vysokých úrovních držených úrokových sazeb. Snižování deficitů státního rozpočtu je nutnou, nikoliv postačující podmínkou zkrocení inflace, zejména v prostředí přebytkové likvidity, kterou je charakteristický náš komerční bankovní systém. To ale vyžaduje, aby se zásadní snižování deficitu stalo jasnou vládní prioritou. Nestačí snižovat provozní výdaje či omezovat dílčí opatření. S ohledem na strukturu rozpočtu je předpokladem úspěšné konsolidace, a tím i snížení inflace, zásah do výdajů mandatorní povahy.

Ty ale nadále rostou. Ať už jde o růst výdajů na obranu, vyšší výdaje na platby státu za tzv. státní pojištění v systému veřejného zdravotního pojištění, vyšší sociální výdaje – zejména důchody a dávky, ale i vyšší výdaje na obsluhu rychle rostoucího dluhu. Dominantně jsou příčiny hluboko v rozpočtu, a např. s válkou souvisí jen okrajově. Možná vláda podlehla i falešnému dilematu – konsolidace, nebo sociální politika. Příklad první poloviny 90. let je důkazem, že jde obojí. P.S.: Podstatně větší problém čeká v delším období eurozónu, kde je měnová politika plně ve vleku politiky fiskální, resp. dluhu země jihu, a není schopna vystoupit z proinflačního trendu. ■

Čtvrt roku ukrajinské války

Václav Klaus

Válka na Ukrajině trvá už čtvrt roku. Umírají lidé, ve velkém jsou ničeny materiální hodnoty, změnila se atmosféra v Evropě i ve světě, vytvořila se obrovská nedůvěra mezi lidmi, skupinami lidí, národy, zeměmi. Každý na válku a na to, co přinese, máme svůj názor. A naše názory se mnohdy liší.

Válka byla zahájena agresí Ruska, vstupem ruských armád na území Ukrajiny. O tom

není a nemůže být pochyb, i když se někteří lidé stále znovu a znovu snaží vyvolávat dojem, že to někdo vykládá úplně jinak. To pravda není. To je pouze záměrné zesilování politických střetů na českém (ale nejen českém) politickém kolbišti.

Válka byla zahájena agresí Ruska, vstupem ruských armád na území Ukrajiny. O tom není a nemůže být pochyb.

Spor není o tom, kdo zahájil válku. Spor je o tom, proč Rusko útok na Ukrajinu udělalo, co ho k tomu vedlo a jaké má další am-

bice. Náhradní spor je o tom, zda je takový spor vůbec možné vést, zda nestačí říci, že je Rusko agresor a všechny další věty jsou už jen odváděním pozornosti od toho, co je klíčové.

Toto černobílé vidění světa nechci akceptovat. Nejsme v pohádkovém světě, není čisté dobro a čisté zlo. Jsou tu i reálné zájmy, často schované za slova o hodnotách a ušlechtilých cílech. Lidské jednání má vždy své příčiny a ty příčiny jsou buď racionální nebo iracionální, vysvětlitelné nebo nevysvětlitelné, obhajitelné nebo neobhajitelné. Abychom se ale dobrali odpovědi na otázky tohoto typu, musíme diskutovat a musíme být nejenom hlasitě ▶

projevy, ale i tiché naslouchání. A musí následovat přemýšlení. Mám strach, že právě ono naslouchání jeden druhému tu chybí ze všeho nejvíce. Siláckých výroků je dost.

Spor není o tom, kdo zahájil válku.

Spor je o tom, proč Rusko útok na Ukrajinu udělalo, co ho k tomu vedlo a jaké má další ambice.

U nás naslouchání chybí zejména proto, že si řada lidí dnešní válku na Ukrajině vykládá jako náhradní válku za invazi do Československa v roce 1968. Pocit našeho tehdejšího pokoření nás ještě dnes nenechává chladnými. Revolucionizuje ale i tu většinu našich spoluobčanů, kteří v té době ještě nebyli na světě nebo byli malými dětmi.

Jsou to od těchto lidí postoje autentické? Nebo je to vedení náhradních válek, když jsme tehdy nebojovali?

Říkám to proto, že je dnes v módě předvádět naprostou nenávist vůči každému, kdo si dovolí mluvit o nezbytnosti zahájení vážných jednání o zastavení války a o hledání podmínek příměří. Tento týden byl takové nenávisti vystaven i legendární dlouholetý tvůrce americké zahraniční politiky, téměř stoletý Henry Kissinger, po svém projevu v Davosu. Donedávna byl považován za symbol moudrosti, zkušenosti a nadhledu. Ztratil najednou všechny tyto charakteristiky?

Budme důslední. Mučí-li nás, nenechá-li nás spát pohled na každého jednotlivého mrtvého na východě Ukrajiny, hledejme rychle cesty k zastavení války.

Chceme-li – jako odvetu za srpen 1968 a za narušení unipolarity světa – co nejvíce oslabit, vyhladovět a zničit Rusko a jeho 140 milionů obyvatel, pak válku co nejvíce pro-

Budme důslední. Mučí-li nás, nenechá-li nás spát pohled na každého jednotlivého mrtvého na východě Ukrajiny, hledejme rychle cesty k zastavení války.

dlužujeme. Na úkor Ukrajinců pak na bojiště pošleme co nejvíce zbraní. Bylo by třeba, aby nám lidé jako paní ministryně Černochová a jí blízcí svou odpověď na tuto otázku nahlas a co nejdříve řekli.

*Podklad pro rozhlasový komentář na stanici
Frekvence 1
18. 5. 2022*

Jak z ukrajinské pasti

Jiří Weigl
výkonný ředitel IVK

Začnu trochu velkou oklikou. Na vesnici, kde máme chalupu, měl soused chlupatého špice Míšu, kterému poskytoval velkou svobodu pohybu. Míša si volně pobíhal po návsi a silně tím iritoval své psí kolegy zavřené za ploty dvorků a zahrádek. Obzvláště si oblíbil provokovat ohromného vlčáka zavřeného za železnými mřížemi vrat sousedního statku. Vědom si železné překážky, která ho chránila, malý špic svým ňafáním vždycky vydráždil vlčáka k nepříčetnosti. Až jednou, když šel znovu velkého nepřítele provokovat, si nevšiml, že tentokrát jsou vrata otevřená. Vlčák jej málem stáhl z kůže tak, že měl veterinář co dělat, aby ubohého psíka zachránil. Míša si pak dále vykračoval volně po návsi, ale na zavřená vrata už nespolehal a vyhýbal se jim velkým obloukem.

Naši politici se pyšní svou nesmiřitelností a radikálností, rádi hovoří o tom, že jsme rovněž ve válce, přijatelná je pro ně pouze válečná porážka Ruska.

Na tuto příhodu si vždy vzpomenu, když pozoruji českou politiku vůči válce na Ukrajině a Rusku. Naši politici se pyšní svou nesmiřitelností a radikálností, rádi hovoří o tom, že jsme rovněž ve válce, přijatelná je pro ně pouze válečná porážka Ruska, které by nejlépe mělo být vymazáno z mapy, nebo alespoň navždy izolováno nějakou neprostupnou železnou oponou. Žádné

realistické kompromisní ukončení konfliktu nejen nepomáhají hledat, ale dokonce odmítají o něm vůbec uvažovat. V našem veřejném prostoru je proto o těchto věcech fakticky nemožné diskutovat, nechceme-li být označeni za pomahače Putina.

Zájmy Poláků jsou vůči ruským zcela antagonistické, a to vedle hlubokých historických antipatií vysvětluje jeho nesmiřitelný a agresivní přístup.

Celý tento postoj je – podobně jako štěkot psíka na vlčáka v naší vesnici – opřen o přesvědčení, že nás chrání nezdolná vnější moc – na vsi železná vrata, v Evropě USA. Pouze do té doby, pokud USA budou sdílet nebo alespoň tolerovat tyto naše postoje, se můžeme takto chovat i se všemi problémy a riziky, která pro nás válka na Ukrajině už přináší.

Suverénní, sebevědomá a racionální země by však měla provozovat politiku, která jí umožní přežít i v případě, že se vrata otevrou, tj. měla by realisticky hodnotit vlastní

zájmy a možnosti, nespolehat výlučně na jiné a podporovat všechno, co nadměrná rizika a hrozby snižuje.

Sousední země vůči ukrajinské válce z pozice svých zájmů evidentně jednájí. Polsko, starý mocenský rival Ruska ve východní Evropě, se evidentně snaží využít možnosti vznikající izolací Ruska oslabeného nepříteli úspěšnou agresí, k obnovení svých historických pozic na Ukrajině. Zájmy Poláků jsou vůči ruským zcela antagonistické, a to vedle hlubokých historických antipatií vysvětluje jeho nesmiřitelný a agresivní přístup.

Ten naopak velmi kontrastuje s opatrným a zdrženlivým chováním nejen Maďarska, ale i Německa a Rakouska, které si uvědomují nebezpečí, hloubku dopadů a výši nákladů, které pro ně vleklý konflikt na Ukrajině má a bude mít. Evidentně nepočítají se zánikem Ruska v důsledku válečné porážky, ani s jeho věčnou izolací od zbytku světa. Je s podivem, že politika dnešní české vlády, která se velmi skepticky a kriticky vymezovala vůči konceptu V4 a dosavadní střeoevropské spolupráce a spíše akcentovala vztahy s německy mluvícími

Předplatné IVK

Předplatné IVK zahrnuje pravidelný newsletter, newslettery plus, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného je 660 Kč.
Studentské předplatné 330 Kč.

predplatne@institutvk.cz

sousedy, se náhle aktivně staví do pozice jakéhosi sekundanta Polska při jeho snaze zformovat novou polsko-ukrajinskou Rzecpospolitou sahající od Baltu až k Dněpru a Černému moři.

Málo přesvědčivý postup ruské armády na Ukrajině ukázal, že současné Rusko není globálním vyzyvatelem a hrozbou USA, a tím méně jím bude poté, až tato válka skončí.

Měli bychom velmi pozorně analyzovat i americké postoje a různé signály, které z USA přicházejí. Málo přesvědčivý postup ruské armády na Ukrajině ukázal, že současné Rusko není globálním vyzyvatelem a hrozbou USA, a tím méně jím bude poté, až tato válka skončí. Jde o to, jak dlouho bude americkým zájmům vyhovovat současný kurs a kdy začnou mít pocit, že se prioritou stává omezení inflačních tlaků, které ukrajinská válka globálně zesílila. Výroky doyena americké zahraniční politiky Henryho Kissingera o potřebě urovnání konfliktu za cenu územních kompromisů a podobné názory některých komentátorů amerických novin z poslední doby bychom neměli brát na lehkou váhu.

Po čtvrt roce, který proběhl ve znamení nejprve strachu a paniky z Putina kro-

ku a poté z jisté euforie nad ukrajinským statečným odporem a ruskými ztrátami, se začíná ukazovat, že vítězství ve vleklém konfliktu bude pro Ukrajinu velmi obtížné, ne-li nemožné, nota bene pokud si stanoví maximalistické cíle, jako je znovudobytí Donbasu a Krymu.

Pádící inflace tažená především bezprecedentní eskalací cen energií a nejistota s dostupností plynu v blízké budoucnosti ukazují, že v českém zájmu není a nemůže být dlouhé pokračování války na Ukrajině.

Pádící inflace tažená především bezprecedentní eskalací cen energií a nejistota s dostupností plynu v blízké budoucnosti ukazují, že v českém zájmu není a nemůže být dlouhé pokračování války na Ukrajině. V souvislosti s návrhy na územní ústupky Ukrajiny Rusku hovoří ukrajinští představitelé o mnichovském přístupu a slovníku. Tato paralela je možná výstižná.

Československo bylo v Mnichově přinuceno odstoupit Německu území obývaná sudetskými Němci a mohlo je získat zpět pouze v důsledku světové války, v níž padly milióny lidí, celé Německo a Evropa byly zničeny a sudetští Němci odsunuti. Myslím,

že není zájmem nikoho přeměnit válku na Ukrajině v ještě daleko strašnější globální apokalypsu.

To si uvědomuje stále více odpovědných politiků a lze očekávat, že snahy o ukončení bojů budou stále hlasitější, obzvláště pokud zesílí ruský postup na východě a jihu Ukrajiny. Česká politika by měla být na tuto situaci připravena, měla by vědět, co je český zájem a jak je prosaditelný. Měla by mít realistickou představu, jak koexistovat se sousedy, s Ukrajinou i s Ruskem po válce, odkud brát suroviny a jak minimalizovat dopady dnešního konfliktu.

Československo bylo v Mnichově přinuceno odstoupit Německu území obývaná sudetskými Němci a mohlo je získat zpět pouze v důsledku světové války.

Spoléhat se tak jako dosud na to, že někdo jiný – USA, Německo, Brusel, bude naše zájmy a potřeby zajišťovat a chránit lépe, než my sami a naše předvídat a odpovědná politika, nemůže dopadnout dobře. Můžeme totiž jako ten nešťastný pejsek nakonec zjistit, že vrata jsou otevřená a my stojíme před velkým nepřátelským psem sami.

Publikováno v deníku MF Dnes
6. 6. 2022

Americkým problémem je Čína, ne Ukrajina a Rusko

„S našimi partnery a spojenci, včetně Ukrajiny, pracujeme na mírovém plánu,“ řekl italský ministr zahraničních věcí Luigi di Maio a představil „čtyřbodový mírový plán“ řešení války na Ukrajině. Prvním bodem plánu je okamžité příměří a demilitarizace frontových linií. Druhým bodem je návrh neutrálního statutu Ukrajiny, který by byl předmětem jednání mezinárodní mírové konference a byl by garantován skupinou (zatím neidentifikovaných) států. Třetím bodem je bilaterální dohoda mezi Ukrajinou a Ruskem s cílem vyjasnit budoucnost Krymu a Donbasu, kulturních a jazykových práv v těchto oblastech, garanci volného pohybu osob, zboží a kapitálu (Donbas má zůstat součástí Ukrajiny). Čtvrtým bodem mírového návrhu má být multilaterální dohoda mezi EU a Ruskem, stažení ruských ozbrojených sil z Ukrajiny a zrušení protiruských sankcí. Tento plán při svém vystoupení v ukrajinském parlamentu ale označil polský prezident Andrzej Duda za „znepokojivé hlasy“, čímž nejenže návrh mírového plánu fakticky okamžitě torpédoval, ale potvrdil

pokračování polské politiky síly směrem na východ. Tolik potřebný „na východní frontě klid“ se proto zřejmě zatím konat nebude. My bychom polský postoj sdílet neměli. V době, kdy se v EU už vážně mluví o hrozbě zavedení přidělového systému na plyn a ropu jako důsledku embarga ruských surovin, je v našem zájmu hledání cest k míru, ne k další akceleraci války.

V době, kdy se v EU už vážně mluví o hrozbě zavedení přidělového systému na plyn a ropu jako důsledku embarga ruských surovin, je v našem zájmu hledání cest k míru, ne k další akceleraci války.

Ve stínu války na Ukrajině a s ní spojeného narůstání hospodářských problémů EU proběhla návštěva amerického prezidenta Bidena v Asii. Stojí za to všimnout si dvou velmi vážných Bidenových výroků. V Jižní Koreji explicitně uvedl, že se USA nebudou zdráhat použít vůči severokorejské hrozbě nukleární zbraně, v Tokiu jedno-

značně pohrozil Číně použitím síly, pokud by se pokusila o invazi na Tchaj-wan. Dva nesmírně silné – a neočekávané – výroky amerického prezidenta svědčí o tom, že centrem amerických zájmů je indo-pacifický prostor a skutečným americkým problémem je Čína, ne východní Evropa, Ukrajina a Rusko. To je vážný vzkaz Američanů Evropanům: řešení ukrajinského problému je na vás. A takto bychom to měli i brát.

Ministryně obrany Jana Černochová se před pár dny v jednom ze svých mediálních vystoupení přihlásila ke své životní zálibě. Prohlásila, že „někdo si pořizuje kabelky, já si kupuji zbraně“. Rozhovor doplnila fotografiemi ze střelnice, na kterých cvičí s pistolí a samopaly, čímž si podle svých slov „vyčistí hlavu“. Chce-li se někdo věnovat střelbě jako zábavě a formě relaxace (je střelení relaxací?), dá se málo co namítat. Jen mě napadá, zda právě žena, která si pobytem na střelnici „čistí hlavu“, má být, ausgerechnet, i ministryně obrany.

Ivo Střežek
24. 5. 2022

Nová a stará Evropa

Uplynulo čtvrt roku od počátku války na Ukrajině. V Rusku ji stále nazývají speciální vojenskou operací, za cokoli jiného hrozí vězení. Čistě analyticky vzato Rusko drží tuto akci, i přes s největší pravděpodobností značné ztráty, na rozdíl od Ukrajiny, která mobilizovala hned v prvních dnech, v omezeném režimu. Otevřeně nemobilizovalo ani v den výročí konce druhé světové války, jakkoli o tom mnozí spekulovali.

Čtvrtletí války nikdo výrazně nepřipomínal. Žádný ruský blitzkrieg, který Západ čekal (čemuž odpovídaly i jeho reakce: vyklizení kyjevské ambasády USA, nabídka evakuace do exilu prezidentu Zelenskému v prvních dnech války) se nekonal. Ruská vojska nicméně po malých krůčcích obsazují stále větší a větší části území napadeného státu. V posledních dnech možná s větší jistotou než dřív. Svě cíle deklarované v předvečer války Rusko v jejím průběhu evidentně pružně upravuje. Svě cíle upravuje logicky ale také Ukrajina a upravitel je i USA. Původní americkou zdrženlivost nahradila snaha o co možná největší opotřebení a oslabení Ruska a jeho vojen-

ských i ekonomických kapacit. Dosáhnout se toho má skrze evropské spojence.

Žádný ruský blitzkrieg, který Západ čekal, se nekonal. Ruská vojska nicméně po malých krůčcích obsazují stále větší a větší části území napadeného státu.

Tradiční evropské mocnosti se se svými staletými zkušenostmi s evropskou zahraniční politikou a historickou znalostí jejich, do značné míry neměnných, mechanismů a vzorců se tomu stále snaží vzpouzet. Německo svou zdrženlivostí ve zbrojních dodávkách, Francie snahami o jednání – slavné Macronovy telefonáty, Itálie přípravou návrhu mírového plánu. „Nová Evropa“ mezitím v čele s Polskem vytáhla nadšeně „na Moskvu“ a západním mocnostem se za jejich zdrženlivost, opatrnost a snahy jednat o míru či příměří vedené historickými zkušenostmi vysmívá. Někde tam hledá své nové místo v „poúnorové“ Evropě i Česká republika. Dřív by možná někdo

řekl, že naše část Evropy „propásla příležitost mlčet“.

Rusko mezitím, zdá se, nějakým způsobem dosavadní vojenskou materiální podporu Ukrajině ze západních zemí, včetně České republiky, přijalo jako součást „hry“. Ostatně, mnoho jiného, než vypořádat se s tím mu ani nezbyvá, byť to nepochybně znamená pro jeho armádu citelné ztráty.

To, že jsme si na situaci zvykli a že nás neděsí tak, jako zpočátku, však vůbec neznamená, že konflikt je dnes méně nebezpečný. Naopak, jeho rutinizace a ztráta ostrážitosti a opatrnosti hrozí eskalací víc než míří. I když vidíme konvenční konflikt, který se zdánlivě Rusku nedaří vést tak úspěšně, jak se přepokládalo a jak asi čekalo i samo Rusko, zapomínat a ignorovat, že žijeme v jaderném věku, by bylo mimořádně nezodpovědné. Toho by si měly být všechny vlády včetně té naší i čtvrt roku od začátku války vědomy. Někdy se zdá, jakoby se na to v zápalu (spravedlivého) rozhořčení zapomínalo.

Filip Šebesta
25. 5. 2022

Nenapovídá naše dnešní politická a ekonomická situace něco důležitého o podstatě komunismu?

Václav Klaus

Většinou se mračím, když někdo příliš lacině a silácky mluví o návratu komunismu (nebo když zjednodušeně porovnává dnešní bruselskou Evropskou unii s třicet let neexistující moskevskou Radou vzájemné hospodářské pomoci). Resp., přesněji řečeno, mračivával jsem se. Autory těchto výroků jsem považoval za nehluchoce myslící jedince, za zplošťovatele dějin, za povrchně uvažující.

Horizontální vztahy občanů byly v tomto systému maximálně omezovány, lidé byli záměrně atomizováni. Role jednotlivce byla zásadně potlačena. Dominovaly vztahy vertikální.

Pomalou začínám svůj postoj měnit. Není to však proto, že bych jakkoli změnil své názory na komunismus. Zásadně se totiž – proti učebnicovému ideálu, proti situaci před ně-

kolika desetiletími, proti tomu, jak vypadal zpoza komunistických hranic – proměnil Západ. To se tvrdit odvažuji.

Jde samozřejmě v nemalé míře o to, jak si komunistický režim definujeme, co považujeme za jeho zásadní charakteristiky. Je-li komunismus postulován jako systém, jehož hlavními definičními znaky jsou Gulag, Berija, Jáchymov, Pankrácká věznice, Mírov a ostatné dráty na hranicích, pak se o návratu mluvit nedá (nechci se rouhat slovem zatím). Takto definovaný systém a Západ jsou systémy naprosto odlišné, neliší se pouze v kvantitě, ale v kvalitě. Pokud někdo tuto odlišnost nezná, je třeba mu ji vysvětlit. Neznat ji je intelektuálním defektem.

Ale jsou to jediné charakteristiky, které máme pro život člověka vnímat jako klíčové? Ne každý byl obětí gulagu, jeho život byl přesto omezen jinak. Komunismus byl i politický systém sui generis. Vyznačoval se výlučným postavením jedné politické strany, ostatní politické subjekty byly seskupeny fiktivními s bezvýznamnou rolí a významem. Měly předstírat politickou pluralitu, která samozřejmě neexistovala. Nebyly také v žádném případě jakousi zásobárnou budoucích nekomunistických politických talentů. Jejich členové

se po pádu komunismu nikoli náhodou neuplatnili.

Horizontální vztahy občanů byly v tomto systému maximálně omezovány, lidé byli záměrně atomizováni. Role jednotlivce byla zásadně potlačena. Dominovaly vztahy vertikální.

Sdružování lidí nemohlo být úplně eliminováno. V mikrosféře existovaly desítky organizací, klubů, spolků, komor, v nichž se lidé – byť s nemalými omezeními a neúplně – seberealizovali na úplně jiné bázi, než jak si to představovala oficiální politika.

Média byla poslušným nástrojem komunistické strany, ale často uměla její příkazy extendovat a „tvůrčím“ způsobem rozvíjet do ještě horších variant. Uměla člověka zničit. Spoluvytvářela onu ponurost systému. Mysleli jsme si, že nic takového v jiném systému není možné.

To jsou elementární pravdy dobře popsané v učebnicích komparace politických systémů. Realita však i v komunismu byla složitější. Neexistoval přímý vztah centra a jedince.

Bylo mnoho zprostředkujících článků, které žily svým vlastním životem (a z něj plynoucími zájmy). Nejednotné bylo i centrum, jeho jednotlivé složky spolu bojovaly o moc a vliv. Sdružování lidí nemohlo být úplně eliminováno. V mikrosféře existovaly desítky organizací, klubů, spolků, komor, v nichž se lidé – byť s nemalými omezeními a neúplně – sebere realizovali na úplně jiné bázi, než jak si to představovala oficiální politika. Úplnou atomizaci se vytvořit nezdařilo. I ve školách to bylo složitější. Každý učitel učil „po svém“. Tehdejší realita nebyla Orwellovou Animal Farm.

Komunismus byl i ekonomický systém, který byl neefektivní, nefunkční, iracionální. A vedl k chudobě.

V roce 1969 jsem při besedě se studenty na jedné univerzitě v USA dostal otázku, zda Orwell v této své knížce komunismus dobře vystihl. S odpovědí jsem váhal. Nakonec jsem řekl, že je to sice geniální zobecnění tehdejší reality, ale že v knize mezi zviřaty chybí subjekt např. jako já (samozřejmě nás bylo mnoho), který v tomto systému sice žije, ale současně zná téměř nazpaměť tuto knihu a její obsah ze všech sil šíří. V našem basketbalovém klubu znal tuto knihu každý. V ústavu Akademie věd, kde jsem pracoval, také. Na pravidelných večerech Filmového klubu také. V pražských divadlech také. V hospodě člověk mluvil nahlas a neohlížel se. (Teď nesnáším, když lidé ztišují hlas!) Síla komunistického státu se vlivem různých událostí v čase měnila, ale učebnicový komunismus to nebyl nikdy. Nebyl ani žádný bod nula, v němž by to tak bylo. Život byl vždy daleko pestřejší, nebylo možné ho zcela potlačit.

Komunismus byl i ekonomický systém, který byl neefektivní, nefunkční, iracionální. A vedl k chudobě. Byly o tom učebnice komparace ekonomických systémů. Jako mladíček jsem psával, že politika předbíhá ekonomiku a že vylučuje autonomii ekonomické sféry, a tím ji ničí. Přesto se ekonomika nevyvíjela podle diktátu plánovačů, ekonomické zákonitosti se i tehdy prosazovaly. I tehdy měly podniky své zájmy (což se snažila vzít v úvahu naše ekonomická reforma 60. let), i tehdy šlo o vysoce potlačený trh, i tehdy se podniky vzpíraly centrální regulaci. I tehdy ekonomika rostla nikoli díky plánování, ale navzdory plánování. I bez soukromého vlastnictví dominovaly zájmy – samozřejmě špatně cílené a špatně motivované. Učebnicový ekonomický model komunismu nikdy neexistoval.

Dnešní realita Západu se jak v oblasti politické, tak v oblasti ekonomické k realitě komunismu blíží více, než jak to vypadá při komparaci ideálních konstrukcí obou systémů.

Nechci opakovat kánonické věty z dějin politologického myšlení, ani z dějin ekonomických doktrín. Pokouším se o to v jiných textech. Tezí, kterou chci dnes zdůraznit, je to, že má sice smysl srovnávat ideál jednoho systému s ideálem alternativního systému a že stejně tak má smysl srovnávat realitu těchto dvou systémů, ale že nemá smysl srovnávat model jednoho s realitou druhého. Bohužel se to strašně často děje.

A tím se vracím k otázce v nadpisu. Srovnávám-li dnešní realitu Západu s realitou

pozdního komunismu, leccos se vyjasňuje. Dnešní realita Západu se jak v oblasti politické, tak v oblasti ekonomické k realitě komunismu blíží více, než jak to vypadá při komparaci ideálních konstrukcí obou systémů.

Přestaňme diskusi trivializovat. Komunistický politický a ekonomický systém je tomu našemu bližší, než si trůfáme přiznat.

Je to proto, že se Západ, chce se mi říci kapitalismus, posouvá od svého „ideálního“ modelu směrem k reálnému komunismu (říkávalo se socialismu) stále rychlejším tempem. Politický systém Západu už dávno není klasickým parlamentním pluralismem. Žijeme ve světě neautentických politických stran (nemluvě o ideově prázdných koalicích), v němž už dávno dominují občanská sdružení a tzv. neziskovky. V nich mají slovo vyvolení, ale nezvolení. Podobně se musíme ptát, zda je ekonomický systém Západu blízký ideálu volného trhu klasické politické ekonomie, nebo zda jde o oligarchický systém silných ekonomických subjektů, které prostřednictvím státu regulují trh k obrazu svému? Není potlačení trhu v dnešní Evropské unii poměrně nedaleko od ekonomického systému pozdního komunismu s jeho „hrou na plánování“, v níž měli rozhodující slovo silné podniky, nikoli centrální plánovač?

Přestaňme diskusi trivializovat. Komunistický politický a ekonomický systém je tomu našemu bližší, než si trůfáme přiznat.

Publikováno v příloze *Orientace Lidových novin*
4. 6. 2022

NABÍZÍME

Václav Klaus a kolektiv: Válka na Ukrajině

Válka na Ukrajině zásadně změnila situaci nejen v této těžce zkoušené zemi, ale i v Evropě a ve světě. Dnes již můžeme oprávněně říci, že zásadně změnila i situaci v České republice.

Tragický vývoj naplnil naše varování, že přetahovaná o Ukrajinu v minulých letech byla velmi nebezpečnou hrou, že bylo nezodpovědné Ukrajinčům slibovat vstup do západních organizací, který Západ není ve skutečnosti připraven uskutečnit, zatímco Rusko zuřivě signalizovalo červené čáry a hrozilo odvetou. Ta nejhorší naše očekávání se bohužel naplnila.

To, co se na Ukrajině dnes děje, je tragédií pro tuto zemi, ale i pro Rusko a celý region a jeho obyvatele. Je pouze na odpovědnosti a realismu politiků a jejich schopnosti vzít si z dnešní lekce si správné ponaučení. Tomu se snažíme napomoci i touto knihou.

Válka na Ukrajině: předběžná zpráva. Václav Klaus a kol., Praha, Institut Václava Klause 2022, ISBN 978-80-7542-084-8.

120 stran, 150 Kč

objednávky na: www.institutvk.cz

